

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

ניתן ביום 14 ספטמבר 2017

המערער

פלוני

המשיב

אלמוני

לפני: הנשיא יגאל פליטמן, השופט אילן איטח, השופט רועי פוליאק
נציג ציבור (עובדים) מר אלעזר וייץ, נציג ציבור (מעסיקים) מר אמנון גדעון

בשם המערער – עו"ד עינת כרמי ברק ועו"ד יעל מועלם
בשם המשיב – עו"ד ליאת שטיין ועו"ד חן שטיין

פסק דין

השופט רועי פוליאק

ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי בתל אביב- יפו (סגנית הנשיאה השופטת הדס יהלום ונציגי הציבור ה"ה יעקב ענב ושושנה שורק; ס"ע 18233-08-11), בגדרו חויב האב, המערער, לשלם לבנו, המשיב בערעור – לאחר שהורם מסך ההתאגדות החוצץ בין חברות בבעלות ובניהול האב לבין האב – פיצויי פיטורים, הפרשי שכר ודמי הבראה.

ההליך בבית הדין האזורי

1. המשיב הגיש תביעה נגד שתי חברות, בבעלות אביו המערער, בהן הועסק לסירוגין במשך למעלה מ- 14 שנים, החל מחודש אוקטובר 1996 ועד לחודש ינואר 2011, א' בע"מ (להלן – חברה א') ו- ב' בע"מ (להלן – חברה ב'); להלן תקראנה חברה א' וחברה ב' ביחד – החברות), וכנגד אביו, אשר במועדים הרלוונטיים לתקופת העסקה היה המנהל ובעל המניות בחברות. המשיב פוטר מעבודתו בחברות – בעלות זיכיון משותף ליבוא חומר הגלם X המשמש בענף הבניה – ובסמוך למועד פיטוריו הועברה הבעלות בחברות מהמערער לאחות המשיב (מאם אחרת) שגם היא הועסקה בחברות.

2. בפסק הדין נקבע, כי יש לראות את החברות כמעסיקות במשותף של המשיב לאורך כל תקופת העסקתו וכי המשיב זכאי, לפיכך, לפיצויי פיטורים לפי מכפלת שכר

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

חודשי של 55,000 ₪, שהיה שכרו של המשיב לפני הפחתת שכר חד צדדית שבוצעה בחודש נובמבר 2010, בכל שנות ההעסקה בחברות. לצד זאת קבע בית הדין האזורי, כי על אף שהמשיב קיבל פיצויי פיטורים בסך של 116,733 ₪, בעקבות "פיטוריו" ומעברו בין החברות בשנת 2007, אין לראות בסכום זה חלק מפיצויי הפיטורים שנפסקו למשיב, שכן הפיטורים היו פיקטיביים והסכום שהתקבל נועד לאפשר משיכת כספים מפוליסת ביטוח המנהלים של הבן המשיב לשימוש האישי של אביו המערער. מחבות הפיצויים הכוללת הופחת סכום של 65,000 ₪ ששוחררו למשיב מהסדר הביטוח הפנסיוני, כך שנפסק כי המשיב זכאי לסכום של 728,493 ₪ עבור השלמת פיצויי פיטורים מהחברות. עוד פסק בית הדין האזורי כי יש לשלם למשיב דמי הבראה בגובה של 1,245 ₪ ותשלום עבור הפרשי שכר בסך של 70,000 ₪.

3. בית הדין האזורי דחה את יתר רכיבי התביעה של המשיב ודחה אף את התביעה שכנגד שהגישו המערער והחברות נגד המשיב, במסגרתה עתרו להשבת פיצויי פיטורים ששולמו למשיב ביתר, השבת הכספים שגזל מהחברות שלא כדין וללא הסכמתם ופיצוי בשל נזקים כספיים עקיפים שהמשיב גרם לחברות בשל התנהלותו בעטיה נקלעו החברות לקשיים כלכליים.

4. תביעת המשיב להרמת מסך ההתאגדות ולחיוב המערער לשאת באופן אישי בהתחייבויות החברות כלפי המשיב התקבלה. בית הדין האזורי קבע, כי מהראיות עולה באופן ברור כי המערער ניהל את החברות תוך ערבוב מתמיד בין כספו הפרטי לבין כספי החברות, אשר נוהלו באופן בלעדי על ידי המערער. בית הדין האזורי הוסיף וקבע, כי האירוע של הפיטורים הפיקטיביים מחברה א' בשנת 2007, בעטיים משך המשיב את כספי הפיצויים מקופת הפיצויים והעבירם לאביו, גרם לפגיעה חמורה במשיב, אשר הפסיד "זכויות פנסיוניות משמעותיות" אילו הכספים היו ממשיכים להצבר בקופה. נפסק, כי כתוצאה מכך, המשיב עתיד לעמוד בפני שוקת שבורה עת פוטר כאשר מצבן הכלכלי של החברות הוא בכי רע והן תתקשינה, ככל הנראה, לשלם לתובע פיצויי פיטורים.

5. החברות והמערער חויבו, לפיכך, לשלם למשיב, ביחד ולחוד, סכום של 799,738 ₪ בתוספת הפרשי הצמדה וריבית עד לתשלום בפועל ולשאת בשכר טרחת עורך דינו של המשיב בסכום של 12,000 ₪.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

הערעור

6. המערער והחברות הגישו, בצוותא חדא, ערעור על פסק הדין. ערעור החברות נסב על חיובן בתשלום פיצויי פיטורים בגין מלוא תקופת ההעסקה, ללא קיזוז התשלומים ששוחררו לזכות המשיב בעת המעבר מחברה א' לחברה ב', ועל דחיית התביעה שכנגד. ערעור המערער התמקד בהרמת מסך ההתאגדות ובחיוב המערער, כפועל יוצא מהרמת המסך, לשאת בהתחייבויות החברות כלפי המשיב.
7. בעקבות הגשת הערעור, הגיש המשיב בקשה לחייב את המערערים בהפקדת ערובה להבטחת הוצאותיו. רשם בית הדין קיבל את הבקשה בחלקה וחייב את החברות בלבד להפקיד ערובה. משלא הופקדה ערובה במועד שנקבע, נרשם הערעור למחיקה וביום 24.8.2016 ניתן פסק דין חלקי המוחק את ערעורן של החברות. עם זאת, ערעורו של המערער נותר על כנו.
8. נימוקי המערער הם כי שגה בית הדין קמא בביצוע הרמת המסך; הרמת המסך היא "אחיזת המקל משתי קצותיו" על ידי המשיב; בית הדין שגה בקביעתו כי המשיב לא קיבל לעצמו את כספי פיצויי הפיטורים בשנת 2007 עבור עבודתו בחברה ב'; שגה בית הדין כאשר דחה את התביעה שכנגד אשר הוגשה על ידי המערער והחברות נגד המשיב; שגה בית הדין בקביעתו כי את פיצויי הפיטורים של המשיב יש לחשב על בסיס השכר טרם הפחתת השכר; בית הדין שגה בהעדר העקביות שהעניק בפסק הדין לקשר המשפחתי בין המערער לבין המשיב; בית הדין שגה כאשר קבע כי התעוררה סתירה בעדותו של המערער.
9. המשיב טען בסיכומיו כי המצב המשפטי הנוהג מחייב הרמת מסך ההתאגדות והטלת אחריות אישית על המערער כבעל מניות ומנהל החברה כלפי המשיב; המערער ביצע עירוב נכסים וניהל את החברות שבבעלותו במימון דק בניגוד לקבוע בדין ובהתנהלות המצדיקה הרמת מסך; קביעתו של בית הדין קמא מוצדקת ומבוססת ויש, לפיכך, להרים את מסך ההתאגדות ולחייב את המערער באחריות אישית כלפי המשיב.
10. בטרם תבחנה טענות הצדדים לגופן, נציין כי טענות החברות כנגד החיוב בפיצויי פיטורים והיקפו נופלות מאליהן לנוכח מחיקת ערעורן של החברות, אך יכול שיש

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

לראות בטענות אלה טענות חלופיות מטעמו של המערער אם ערעורו לעניין הרמת המסך יידחה. באופן דומה, עניינה של התביעה שכנגד שהגישו החברות והמערער הוא במשיכת כספים מהחברות ובגרימת נזק לחברות. ממילא, אין למערער עילת תביעה אישית כנגד המשיב על הפגיעה בחברות, כך שאם הערעור על הרמת המסך יתקבל, לא תעמודנה בפנינו טענות אף בסוגית התביעה שכנגד.

דיון והכרעה

11. סעיף 4 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן – חוק החברות), קובע את הכלל הבסיסי בדיני החברות לפיו לחברה אישיות משפטית נפרדת מבעליה, כאשר מושכלות יסוד הן כי "ההכרה המשפטית בחברה בע"מ כיצור נפרד ועצמאי ועקרונ האחריות המוגבלת הם עמודי התווך הבסיסיים להתנהלות העסקית" (ה' בר-מור "הרמת מסך בבתי הדין לעבודה" ספר גרוס – מחקרים בדיני חברות ומשפט עסקי לכבודו של פרופ' יוסי גרוס 343, 345 (א' ברק ואח' עורכים, 2015) (להלן – בר-מור)).

12. עם זאת, בסעיף 6 לחוק החברות נקבע חריג לכלל, האפשר, בנסיבות מוגדרות להרים את מסך ההתאגדות החוצץ בין החברה לבין בעלי מניותיה:

"(א) (1) בית משפט רשאי לייחס חוב של חברה לבעל מניה בה, אם מצא כי בנסיבות הענין צודק ונכון לעשות כן, במקרים החריגים שבהם השימוש באישיות המשפטית הנפרדת נעשה באחד מאלה:

(א) באופן שיש בו כדי להונות אדם או לקפח נושה של החברה;
(ב) באופן הפוגע בתכלית החברה ותוך נטילת סיכון בלתי סביר
באשר ליכולתה לפרוע את חובותיה ...".

13. אכן, הכללים להרמת מסך ההתאגדות הותאמו בבתי הדין לעבודה למאפיינים המיוחדים של יחסי העבודה, הנובעים מחוסר האיזון הבסיסי החל במקרים רבים בין העובדים לבין המעסיק (ראו בין היתר: בג"צ 132/15 ר-צ פלסטק בע"מ נ' איפראימוב פאולינה (5.4.2017); בר-מור 346 - 347) וממעמד המיוחד של העובדים כנושים כלפיהם אחראית החברה באחריות מוגברת וחבה בחובת אמון

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

מיוחדת (ע"ע (ארצי) 1201/00 יהודית זילברשטיין – ערב חדש עיתונות - אילת בע"מ (17.12.2002); ע"ע (ארצי) 129/10 אופיר זונשיין – G.S.S ג'ניוס סאונד סיסטם בע"מ (31.10.2011), להלן – עניין זונשיין), אך עדין "נקודת המוצא היא שיש ליתן תוקף לעקרון האישיות המשפטית הנפרדת של התאגיד", כדברי חברי השופט אילן איטח, בע"ע (ארצי) 15288-12-10 בוימל אלון – חיים פלזן (8.5.2012, להלן – עניין בוימל), בגדרו סוכמה ההלכה הנוהגת בבתי הדין לעבודה, כך שאין די בכך ש"עולה תמונה מדאיגה" בנוגע לאופן שבו העסיקה חברה את עובדיה, כדי להביא להרמת מסך (בר"ע (ארצי) 52353-08-16 א.ב. טוקו שף בע"מ – ADMARIAM GAVR NEGOUSE (13.11.2016)).

14. בענייננו, בית הדין האזורי קבע כי מהראיות עולה שהמערער ניהל את החברות תוך ערבוב מתמיד בין כספו הפרטי לבין כספי החברות, החברות נוהלו באופן בלעדי על ידי המערער, הוא קיבל את כלל ההחלטות והיה מורשה החתימה היחיד ובעל השליטה היחיד בחברות. על כן, לאחר שהמשיב פוטר כאשר מצבן הכלכלי של החברות היה בכי רע היה ברור כי אלו יתקשו בתשלום מלוא פיצויי הפיטורים. לפיכך, בהתאם לכללים שנקבעו בפסיקת בתי הדין לעבודה בנוגע להרמת המסך במיוחד כאשר עוסקים בחברה משפחתית, הוכחו הנסיבות המצדיקות את הרמת המסך וחיוב המערער באופן אישי בחובן של החברות שנתבעו בבית משפט קמא כלפיי המשיב.

15. דא עקא, בנסיבות העניין שבפנינו המשיב הוא שנשכר מהמתכונת הבלתי תקינה של ניהול החברות. המשיב השתכר בחברה ב' שכר של 55,000 ₪, הגם ש "הוכח שתפקידו של התובע בחברה היה שולי עד מאד וכי עבודתו בחברה הסתכמה בשעות עבודה בודדות ליום, אם בכלל" (פסקה 38 בפסק הדין; יצוין, כי החברות והמערער לא טענו בכתב הגנתן להיעדר יחסי עבודה בין החברות לבין המשיב), המשיב נהנה מיד חופשית בכספי החברות וקיבל מאביו – המערער – כספים נוספים ומתנות מכיסו ומכיסן של החברות. יתר על כן, החברות אף שילמו, בין היתר, את חשבונותיו הפרטיים של המשיב, מימנו נסיעות לחו"ל שלו ושל בני משפחתו וכן מימנו שכר טרחת עורכי דין בהליכים משפטיים שאינם קשורים לעבודתו בחברות.

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

16. בהתחשב במכלול העובדות דלעיל, לא חצה המשיב את הסף לקראת הרמת המסך, מאחר שלא זו בלבד שלא הוכח כי "בנסיבות העניין צודק ונכון" להרים את מסך ההתאגדות כדרישה המקדמית בסעיף 6 לחוק החברות, אלא כמדומה שניתן לקבוע על נקלה כי אין כל מקום להורות על הרמת מסך ההתאגדות, שנועדה להגן במקרים חריגים ויוצאי דופן על עובדי החברה ונושיה, ולא על בנו של הבעלים בחברות שהפיק תועלת רבה מהתנהלות החברות בעטיה הוא דורש את הרמת מסך ההתאגדות. בנסיבות שבפנינו, יהיה זה, אפוא, לא צודק ולא נכון להרים את מסך ההתאגדות ועצם הדרישה להרמתו נגועה בחוסר תום לב (לפרשנות התיבה "צודק ונכון", המשקפת את עקרון תום הלב, ראו בפסקה 37 של פסק דינה של המשנה לנשיא [כתוארה אז] מרים נאור ברע"א 2903/13 אינטרקולוני השקעות בע"מ נ' שמואל שקדי (27.8.2014)). מנגד, הרמת המסך תגרום לעוול ולאי צדק דווקא למערער, אשר היטיב עם בנו במשך שנים ארוכות ושילם לו תשלומים שוטפים וחריגים ללא כל קשר לתרומתו לחברות (להיבט של הגנת בעלי מניות "מפני קיפוח, עוול ואי צדק העשויים להגרם להם" עקב הרמת מסך ההתאגדות, ראו: ע"א 4606/90 איטה מוברמן נ' תל מר בע"מ, פ"ד מו(5) 353, 363 (1992)).

17. למעלה מן הצורך, לאור קביעתנו דלעיל, נוסף, כי לא הוכח בפנינו כי עסקינן במקרה חריג של שימוש לרעה באישיות הנפרדת של התאגיד כנדרש בסעיף 6 לחוק החברות. אמנם, הקביעות העובדתיות של בית הדין האזורי מציירות תמונה מדאיגה באשר לערבוב ענייניהם הפרטיים של בני המשפחה יחד עם ענייני החברות, אך אין די בכך כדי ליצור את התשתית העובדתית המתאימה והמספקת ממנה ניתן ללמוד כי החברות נועדו לשמש כסות להונאת עובדים או נושים או לפגיעה בזכויותיהם, וקל וחמר שלא נועדו, כמפורט לעיל, לפגיעה במשיב. יתירה מכך, ועל אף כניסת החברות לקשיים כלכליים משמעותיים, לא הוכח כי החברות התנהלו תוך סיכון בלתי מתקבל על הדעת וכי ענייניהן והחלטותיהן נעשו שלא בתוך המסגרת של נטילת סיכונים סבירים בחברות. בהקשר זה חשוב להדגיש, כי אין די בכישלונה העסקי של חברה כדי להביא להרמת מסך ההתאגדות בינה לבין בעלי מניותיה וכי לא בכל מקרה העסקת עובד על ידי חברה שנקלעה לקשיים, ובדיעבד לא עמדה בהתחייבותיה, תביא להרמת מסך ההתאגדות, וכל מקרה יבחן לגופו (ראו: עניין בוימל וע"ע (ארצי) 387/05 אהרון פוטרמן – נפתלי ניסני (9.12.2007), לעומת פסק הדין בעניין זוננשיין).

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 32995-02-16

18. לנוכח הקביעה לפיה לא הורם מסך ההתאגדות, איננו נדרשים לטענות שהועלו על ידי החברות, טרם מחיקת ערעורן, אך נציין כי על פני הדברים ומבלי לקבוע מסמרות, לא ניתן לשלול על הסף את הטענה לפיה משקיבל המשיב לידי את פיצויי הפיטורים בגין תקופת עבודתו בחברה א', לא ניתן להתעלם מסכומים אלה - גם אם הועברו, כטענתו, לאחר קבלתם בידי המשיב, למערער - ואת הטענה כי על המשיב להשיב לחברות תשלומים ששולמו לידי, תוך חיוב כרטיסו האישי אשר נמצא ביתרת חובה עם סיום עבודתו, מעבר למשכורות ולתשלומים הנוספים ששולמו לו בגין עבודתו.

19. סוף דבר - ערעור המערער מתקבל, אפוא, וקביעת בית הדין האזורי המחייבת את המערער בחובות החברות למשיב מתבטלת. המשיב יישא בהוצאות המערער בשתי הערכאות בסכום של 25,000 ₪, אשר ישולם בתוך 30 ימים מהיום.

פסק הדין בנוסחו המלא האסור בפרסום ניתן ביום כ"ב אב תשע"ז (14 אוגוסט 2017) בהעדר הצדדים ונשלח אליהם.

פסק הדין בנוסח זה המותר לפרסום ניתן ביום כ"ג אלול תשע"ז (14 ספטמבר 2017) בהעדר הצדדים ויישלח אליהם, על פי החלטה שניתנה היום.

רועי פוליאק,
שופט

אילן איטח,
שופט

יגאל פליטמן,
נשיא, אב"ד

מר אמנון גדעון,
נציג ציבור (מעסיקים)

מר אלעזר וייץ,
נציג ציבור (עובדים)